

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 2.21.183.83

**Inventaris van het archief van jhr. mr.
A.W.L. Tjarda van Starckenborgh
Stachouwer [levensjaren 1888-1979],
1936-1978 (1986)**

Versie: 19-08-2019

A.H. Joustra, M. Baertl

Nationaal Archief, Den Haag (c) 1974

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	7
De verwerving van het archief.....	7
Verwant materiaal.....	8
Beschikbaarheid van kopieën.....	8
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	9
Collectie Tjarda van Starckenborch Stachouwer.....	9
Aanvullingen 1981.....	13
Aanvulling 1990.....	15

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Collectie 264 A.L.W. Tjarda van Starckenborgh Stachouwer

Periodisering:

archiefvorming: 1936-1978

oudste stuk - jongste stuk: 1936-1986

Archiefbloknummer:

C22124

Omvang:

19 inventarisnummer(s); 1,60 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands, een enkel stuk is in het Japans gesteld.

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Tjarda van Starckenborgh Stachouwer, jhr A.W.L.

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Zijn archief bevat materiaal (met enkele foto's) over zijn werkzaamheden als Gouverneur-Generaal waarbij zich veel naoorlogs materiaal bevindt. O.a. stukken over de Enquetecommissie Regeringsbeleid 1940-1945, interviews, naoorlogse aantekeningen van Tjarda van Starckenborgh over de oorlogsjaren, contacten met de historici L. de Jong (n.a.v. de televisieserie (De Bezetting), A.G. Vromans en S.L. van der Wal.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Collectie 264 A.L.W. Tjarda van Starckenborgh Stachouwer, nummer toegang 2.21.183.83, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Tjarda van Starckenborgh Stachouwer, 2.21.183.83, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

Jhr. mr. A.W.L. Tjarda van Starckenborgh Stachouwer (1888-1978) was tijdens het interbellum diplomaat en Commissaris van de Koningin in Groningen. Hij was een gematigd liberaal, maar bleef partijloos en weigerde politieke functies. In wezen was hij een klassieke regent en bestuurder. In 1936 werd Tjarda van Starckenborgh benoemd tot de Gouverneur-Generaal van Nederlands-Indië. Hij gold als een voorstander van een geleidelijke emancipatie van Nederlands-Indië. In maart 1942 besloot hij niet te vertrekken uit Java en werd gevangen genomen door de Japanners. De resterende oorlogsjaren bracht Tjarda van Starckenborgh door in Formosa en Mantasoerije. Na de oorlog had hij nauwelijks nog invloed op het Nederlandse beleid ten aanzien van Indonesië. Hij werd ambassadeur in Parijs (1946-1948), Nederlands vertegenwoordiger bij de NATO (1950-1956) en lid van de commissie die onderzoek deed naar de affaire Greet Hofmans (1956).

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Schenking (van een niet overheidsarchief)

Verwant materiaal***BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN***

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDELEN

COLLECTIE TJARDA VAN STARKENBORCH STACHOUWER

- 1-4** De actieve ambtsperiode van de laatste gouverneur-generaal van Nederlands-Indië, Jhr.mr.A.W.L. Tjarda van Starckenborgh Stachouwer.
- 1** deel I-Vb
  - 2** deel VI-XIV
  - 3** deel XV-XXIII
  - 4** deel XXIV-XXX
- 5** Correspondentie 1947-1974, bundels C1-C5
Hierin bevinden zich tevens de verslagen van de door de Indische afdeling van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie gevoerde gesprekken, "mededelingen"
- Mededelingen nr. 1, d.d. 25-6-1953
  - Mededelingen nr. 2 d.d. 4-8-1953
  - Mededelingen nr. 3, d.d. 16-8-1955
  - Mededelingen nr. 4, d.d. 14-8-1956
  - Mededelingen nr. 5, d.d. 27-2-1957
  - Mededelingen nr. 6, d.d. 14-5-1957
  - Mededelingen nr. 7, d.d. 21-5-1957
  - Mededelingen nr. 8, d.d. 16-7-1957
  - Mededelingen nr. 9, d.d. 24-7-1957
  - Mededelingen nr. 10, d.d. 31-7-1957
  - Mededelingen nr. 11, d.d. 30-10-1957
  - Mededelingen nr. 12, d.d. 7-6-1958
  - Mededelingen nr. 13, d.d. 27-2-1959
  - Mededelingen nr. 14, d.d. 31-3-1959
  - Mededelingen nr. 15, d.d. 13-8-1959
  - Mededelingen nr. 16, d.d. 27-10-1959
  - Mededelingen nr. 17, d.d. 5-11-1959
  - Mededelingen nr. 18, d.d. 27-9-1960
  - Mededelingen nr. 19, d.d. 3-11-1960
  - Mededelingen nr. 20, d.d. 14-6-1961
  - Mededelingen nr. 21, d.d. 18-9-1963
  - Mededelingen nr. 22, d.d. 30-7-1964
  - Mededelingen nr. 23, d.d. 31-8-1965
  - Mededelingen nr. 24, d.d. 19-8-1966
  - Mededelingen nr. 25, d.d. 5-6-1974
- 6** Documenten in afschrift, genummerd 1-99
9 enveloppen en 2 omslagen
Met "inventarislijst", tafel met opgaven van de vindplaatsen
Doc. 1 Jhr. mr. dr. A.W.L.Tjarda van Starckenborgh Stachouwer, Plannen tot de Geschiedschrijving van Ned-Indië. Bijl.: Mev. dr. E.E. de Jong-Keesing: Notities bij de plannen tot de Geschiedschrijving van Ned-Indië

- Doc. 2** Jhr.mr. A.W.L.Tjarda van Starckenborgh Stachouwer: Memorandum inzake de capitulatie-onderhandelingen met Japan. Bijl.: Fragment Nefis-rapport betr. Japanse verovering van N.I. Bijl: Japans verslag betr. Kalidjati uit Asia Raya. Bijl: Ned. vertaling uit Java Nenkan 1944; Strategie van de verovering van Java. Bijl: Tokio proces document No. 2660-A Bijl: Tokio proces document No. 2662-A
- Doc. 3** Jhr. van Starckenborgh: radio-rede dd. 8-12-1941
- Doc. 4** Uittreksel uit de 8-december chronologie van de kapt. t/z b.d. A.G.Vromans. Bijl: Kiveron: herinneringen aan 8 dec. 1941
- Doc. 5** Jhr. van Starckenborgh: "enkele aantekeningen in los verband, die ik in 1946 maakte"
- Doc. 6** zie Doc. 57
- Doc. 7** Parlementaire Enquêtecommissie: verhoor Jhr. van Starckenborgh, dd. 14-7-1949
- Doc. 8** Jhr. van Starckenborgh: radio-rede dd. 10-5-1940
- Doc. 9** A.G.Vromans: uittreksels uit de Alg Ind. Chronologie.
- Doc. 10** Jhr. van Starckenborgh: radio-rede dd. 23-2-1942
- Doc. 11** Telegramwisseling; o.a. betr. ontheffing opperbevelhebberschap, dd. 21-2-1942
- Doc. 12** Jhr. van Starckenborgh: oudejaarsrede 1941/1942
- Doc. 13** Jhr. van Starckenborgh: proclamatie dd. 15-5-1940
- Doc. 14** Jhr. van Starckenborgh: contacten met Wavell. Bijl: brief van Wavell aan VAn Starckenborgh dd. 11-9-1945
= Doc. 5
- Doc. 15** = Doc. 5
- Doc. 16** A.G. Vromans: data reis van Starckenborgh als krijgsgevangene.
- Doc. 17** Jhr. van Starckenborgh: rede i.d. Volksraad dd. 15-6-1940
- Doc. 18** Jhr. van Starckenborgh: fragment uit rede i.d. Volksraad dd. 16-6-1941 betr. staatk. hervormingen.
- Doc. 19** Telegram dd. 9-12-1941
- Doc. 20** Jhr. van Starckenborgh: rede dd. 3-2-1942
- Doc. 21** Jhr. van Starckenborgh: rede 14-9-1945
- Doc. 22** Parlementaire Enquêtecommissie: verslag verhoor Jhr. van Starckenborgh dd. 18-10-1948
- Doc. 23** Interview Kiveron betr. vernietiging archieven v.d. Alg. secretarie.
- Doc. 24** telegramwisseling dd. febr./mrt. 1942 betr. "tot het uiterste standhouden".
- Doc. 25** Ontslag van Jhr. van Starckenborgh dd. 17-10-1945.(= Doc. 65)
- Doc. 26** Interview lt-gen.Tjalling Bakker betr. S.M.R.
- Doc. 27** Interview lt-gen. W. Schilling.
- Doc. 28** Interview Mr. C.W.A.Abbenhuis, oud-resident Batavia.
- Doc. 29** Brief van Jhr. van Starckenborgh aan baron W. van Boetzelaer, dd. 1-10-1940.
- Doc. 30** Telegram van Jhr. van Starckenborgh dd. febr.-mrt. 1942, betr. houding verschillende bevolkingsgroepen.
- Doc. 31** Telegram van Jhr. van Starckenborgh dd. 23-1-1942, betr. geval Reinderhof Tarakan.
- Doc. 32** Jhr. van Starckenborgh: aantekeningen betr. nieuwe verhouding Nederland met de koloniën.
- Doc. 33** Brief Jhr. van Starckenborgh aan Schermerhorn betr. ontslagname.
- Doc. 34** vervallen
- Doc. 35a** Rede Jhr. van Starckenborgh dd. 20-3-1957, bij eredoctoraat
- Doc. 35b** Rede prof. Van Winter, idem
- Doc. 36** Brief van Jhr. van Starckenborgh aan P.E.C. dd. 1-6-1948
- Doc. 37** Memorandum van Jhr. van St. dd. medio juli 1940 aan Welter. = Doc.
- Doc. 38** Weergave van een telegram aan Jhr. van St. dd. augustus 1941
- Doc. 39** Jhr. van Starckenborgh: opstel dd. 1942, gemaakt op last van de Japanners.

- Doc. 40** Regeringstelegrammen: mei 1941 tot oktober 1941
- Doc. 41** Bericht uit knipselboek betr. Japanse eisen inzake Timor.
- Doc. 42** Koninklijke Besluit dd. 16-11-1938
- Doc. 43** Rede Koningin Wilhelmina dd. april/mei 1941
- Doc. 44** Kiveron: Mededeling i.d. "Banier", dd. 5-2-1942
- Doc. 45a** Jhr. van St.: "Bemoeienissen met Ned-Indië na de oorlog" met bijl.
- Doc. 45b** Idem: aantekeningen bij "Bemoeienissen..."
- Doc. 46** Dr. H.J. Levelt: opmerkingen bij "De Actieve Ambtsperiode van de laatste G.G. van Ned.-Indië" hfst. "Duitsers en N.S.B.-ers".
- Doc. 47** Telegrammen dd. najaar 1941, betr. samenwerking met de Engelsen.
- Doc. 48** Telegram aan Jhr. van Starckenborgh dd. 28 (of 29) juli 1941.
- Doc. 49** Telegram aan Jhr. van Starckenborgh dd. nov./dec. 1941 betr. Timor.
- Doc. 50** Telegram van Gerbrandy aan Jhr. van Starckenborgh dd. 13-12-1941, netr. Timor
- Doc. 51** Telegram van Dr. H.J. Van Mook aan Harry Hopkins, gen. Marshall en adm. King, dd. 22 (23)-2-1942 ("zgn. noodkreet")
- Doc. 52** fragment uit het dagboek van Immamura bert. Kalidjati
- Doc. 53** Correspondentie van Jhr. van St. met Gerbrandy n.a.v. diens boek "Enkele hoogtepunten uit het Regeringsbeleid in Londen".
- Doc. 54** Nota van Van Mook betr. staatkundige hervormingen.
- Doc. 55** "Schema Enthoven".
- Doc. 56** Rapport Commissie Visman.
- Doc. 57a** Telegramwisseling betr. aanvraag tot machtiging mee te delen, in oorlog gaan zonder ruggespraak te houden met regering in Londen.
- Doc. 57b** Machtiging (=Doc. 6)
- Doc. 58** vervallen
- Doc. 59** Afschriften van 5 dec. uit Londens Archief.
- Doc. 60** Concept aantekeningen van Jhr. van St. voor T.V. uitzending in de serie : "De Bezetting", dd. 8-12-1961
- Doc. 61** Fragment uit Dr. De Jong, "De Bezetting", deel 2, pag. 211.
- Doc. 62** Opdracht Commissie Visman.
- Doc. 63** Jhr. van Starckenborgh: verslag, dd. 5-7-1948, beginnende met "Bij mijn terugkeer..."
- Doc. 64** Bundel code-telegrammen, dd. dec. 1941 tot maart 1942.
- Doc. 65** Koninklijk Besluit dd. 17-10-1945 (= Doc. 25)
- Doc. 66** Verhoren Parlementaire Enquêtecommissie, bundel 8-c I, pag. 25 (29119 en 29120)
- Doc. 67** Telegramwisseling tussen Jhr. Van Starckenborgh en Gerbrandy, betr. instelling Rijksraad.
- Doc. 68** Rapport minister Welter aan H.M. Koningin Wilhelmina, dd. 17-7-1947)
- Doc. 69** Brief van Jhr. van Starckenborgh aan Welter dd. 5-7-1941.
- Doc. 70** Jhr. van Starckenborgh: rede dd. 31-8-1941 (Openbaar Gehoor).
- Doc. 71** Rapport Bakkers, chef-staf.
- Doc. 72** vervallen
- Doc. 73** vervallen
- Doc. 74** Dr. H.J. Levelt: schrijven dd. 17-9-1940.
- Doc. 75** Dr. J.H. Levelt: verklaring i.d. Volksraad dd. 23-8-1940.
- Doc. 76** Mr. Jonkman (voorzitter Volksraad): rede dd. 30-8-1940.
- Doc. 77** Verslag vergadering ministerraad dd. okt/nov. 1945.
- Doc. 78** Dr. H.J. Levelt: verslag over plannen van Welter betr. Rijksraad.
- Doc. 79** Dr. H.J. Levelt: verslag werkzaamheden als regeringsgemachtigde i.d. Volksraad.
- Doc. 80** = Doc. 14

- Doc. 81** Brief van Jhr. van Starckenborgh aan Beel, dd. 17-6-1946 betr. ministerspost.
- Doc. 82** = Doc. 4
- Doc. 83** Telegramwisseling over afzonderlijke vrede met Duitsland.
- Doc. 84** Dr. H.J. Levelt: aantekeningen omtrent de redenen waarom Jhr. van Starckenborgh de staatkundige hervormingen pas wilde bespreken na de bevrijding van Nederland.
- Doc. 85** C. van Hoogenband: uittreksel uit telegrammen dec. '41-mrt.'42.
- Doc. 86** Regeringstelegrammen dd. 6-10-1941, 19-9-'41 en 21-6-1941, betr. marine en export.
- Doc. 87** Uittreksel reg. telegrammen betr. Nederlandse onderzeeboten naar Malakka.
- Doc. 88** Jhr. van Starckenborgh: correspondentie met versch. personen (bundel Varia).
- Doc. 89** Brief van Baron van Tuyll van Serooskerken aan Jhr. van Starckenborgh dd. 3-8-1957, betr. de Indische geschiedschrijving + 4 bijlagen.
- Doc. 90a** Telegram van Snouck Hurgronje en Six aan Van St.
- Doc. 90b** Nota van Seyss Inquart dd. 8-7-1940
- Doc. 90c** Nota van Snouck Hurgronje en Six betr. internering van Dutsers in Indië.
- Doc. 91** = Doc. 38
- Doc. 92** Afschrift van de Minuut van Gerbrandy aan Jhr. van Starckenborgh, dd. 6/7 maart 1942, betr. uitwijken.
- Doc. 93** Afschriften van telegrammen dd. 21-6-1941 tot 8-4-1942.
- Doc. 94a** Telegramwisseling betr. nieuwjaarsrede 1941, dd. 21-11-1940.
- Doc. 94b** Jhr. van Starckenborgh: nieuwjaarsrede 1941.
- Doc. 95a** Fragment uit Cleveland News, dd. 26-2-1942, betr. Jhr. van St.
- Doc. 95b** Dr. P.J.A. Idenburg: uitspraken over Jhr. van Starckenborgh.
- Doc. 95c** Dr. H.J. van Mook: radio-rede dd. 6-9-1942, idem
- Doc. 95d** A.G. Vromans: Enige aantekeningen over de persoonlijkheid van de laatste G.G. van Ned.-Indië, dd. aug. 1956 + 1 bijlage.
- Doc. 96** Pendaftaran (= persoonsbewijs) van mevr. Van Starckenborgh.
- Doc. 97** Uittreksels uit Regeringstelegrammen, door Jhr. van Starckenborgh zelf gemaakt na de oorlog.
- Doc. 98a** Artikel uit Algemeen Handelsblad, dd. 18-7-1956, betr. erepromotie.
- Doc. 98b** Fragment uit Niberg-orgaan, dd. 12-4-1957, betr. idem.
- Doc. 99** Uit: De Locomotief, Semarang, dd. 3-3-1941; brief van Jhr. van Starckenborgh aan Z.H. P.A.A. Mangkoe Nagoro VII.

AANVULLINGEN 1981

Zie archief Tweede Afdeling D 328/338.

Stukken afkomstig uit de nalatenschap van prof. dr. S.L. van der Wal.

- 7** Buitengewoon nummer van de Javasche Courant houdende de rede van de Gouverneur-Generaal ter opening van de Volksraad, gedrukt.
1940 1 stuk
Vergelijk lijstnummer 6 en document nr. 17
- 8** De Kleine Bode van Huis houdende tekst van de oudejaarsrede van de Gouverneur-Generaal, gedrukt, met nadere documentatie over de redevoeringen door de hem gehouden in de periode januari-februari 1942.
1942 1 omslag
Vergelijk lijstnr. 6, documentnrs. 3 en 12.
- 9** Afschrift van een brief aan de Zweedse ambassadeur in Tokyo, door hem geschreven tijdens zijn Japanse krijgsgevangenschap, in het Engels, met bijlage.
1945 en z.d. 2 stukken
- 10** "Eenige Aantekeningen in Los Verband over de Oorlogsmaanden en Gevangenschap", manuscript van zijn hand, getypt, met bijlage.
1947-1948 2 stukken
Vergelijk lijstnr. 6, documentnrs. 5 en 15.
- 11** "Bemoeienissen met Nederlands-Indië na de bevrijding", fotokopie van een manuscript van zijn hand, met bijlagen.
1947 1 omslag
Vergelijk lijstnr. , documentnr. 45.
- 12** Correspondentie over de inzending van een artikel van zijn hand voor de jubileumuitgave van het orgaan van de Nederlandsch-Indische Bond van Ex-krijgsgevangenen en Geïnterneerden (N.I.B.E.G.).
1951 1 omslag
- 13** "De actieve ambtsperiode van delaatste Gouverneur-Generaal van Nederlands-Indië", getypte opzet van een manuscript door A.G. Vromans, met Mededelingen 1-4.
1953-1970 1 pak
Vergelijk lijstnrs. 1-5.
- 14** Correspondentie met het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, met memoranda en aantekeningen, bestemd voor opneming of correctie van het manuscript van A. G. Vromans "De actieve ambtsperiode van de laatste Gouverneur-Generaal van Nederlands-Indië", dan wel als document, met bijlagen.

1970-1978

Vergelijk lijstnr. 5 passim.

1 omslag

15Concepten van artikelen van prof. dr. S.L. van der Wal over hem,
met briefwisseling.

1973-1978

1 pak

AANVULLING 1990

Stukken afkomstig van mevrouw Ch.J. Cheston-Tjarda van Starckenborgh Stachouwer.

- 16** Stukken betreffende zijn benoeming tot Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, met ingekomen gelukwensingen en krantenknipsels.
1936 en z.d. 1 pak
- 17** Foto's van zijn optreden als gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië, met portretfoto's van het echtpaar Soekawati.
1936-1938, 1947 en z.d. 1 pak
- 18-19** Stukken betreffende zijn bewind als gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië, de gevangenschap van hem en zijn vrouw, de geschiedschrijving over Nedrlandsch-Indië en de Tweede Wereldoorlog en de herdenkingen en reünies dienaangaande.
1937-1978 (1986) 1 pak en 1 omslag
- 18** 1937, 1939, 1941-1950, 1953-1954, 1960-1962, 1964-1967, 1969-1971, 1 pak en 1 omslag
- 19** 1972-1978 (1986), 1 pak